

Les bitlles

(ALDC, III, 582. Les bitlles)

L'enunciat es refereix al 'joc consistent a posar dretes unes peces de fusta tornejades i tombar el jugador les que pugui llançant-hi boles'. El tipus *bitlla*, amb les seves variants, és dominant; d'origen no aclarit del tot, podria ser un der. del cèltic *BIDLA que explicaria els der. *bitla*, *birla*, *bitlla* (compareu amb *espatla*, *espatlla* o amb val. *camamirla* < *camamil-la*): a) *bitlla* presenta les var. *billa* 23, 57, 62, 111, 118, sense africació; *binlla* 99, amb una nasal resultat de la dissimilació de la palatal geminada (cf. *etgegar* > *engegar*); *birlla* 93, 100, potser encreuament de *bitlla* i *birla*; *brilla* 119, 124, metàtesi de l'anterior; b) *birla* seria dissimilació d'un anterior *bitla*, pron. [b'illa], com l'esmentat *camamirla*, amb les var. *mirla* 148, amb equivalència acústica B = M (com la de *bengala* > cat. nord-occ. *mangala*); *birlo* 137, 167, 177, amb canvi de gènere per atracció de *bolo*, assimilat

en *bitlos* 71, forma men. registrada per Febrer Cardona (v. 1830). L'alg. *biril·lo* 85 és manlleu a l'it. *birillo*. *Quitlla* (var. *quilla* 87, 94), que deriva del germ. ant. *kegil* (al. *kegel*) i en ross. és un manlleu al fr. (o potser a l'oc.). *Bolo* (var. *bolillo* 183, 186) és un castellanisme (< oc. *bòla* < llat. *BŪLLA*) que es troba en punts esparsos del val. i el bal., com també ho són els esporàdics *palo* 82 i *palitroc* 106, 108 (< cast. *palitroque* < *palitoque*). Notem finalment el perifràstic *joc de sa bolla* 72.

Des d'una perspectiva geolingüística, *bitlla* ocupa pràcticament tot el Principat; *birla*, que podria tenir a veure amb l'arag., s'estén pel val. i tort. i la Franja, mentre que *quitlla*, tribut francès-occità, queda arraconat al cat. sept. Són mots normatius *bitlla*, des del *DOrt*, 1917, i *birla*, des del *DIEC*₁, 1995.

